

THE ACADEMY OF MANAGEMENT
AND ADMINISTRATION IN OPOLE

CONCEPTUAL BASES AND
TRENDS FOR DEVELOPMENT
OF SOCIAL-ECONOMIC
PROCESSES

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ
ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ
ПРОЦЕСІВ**

KONCEPTUALNE PODSTAWY
I TENDENCJE W ZAKRESIE
ROZWOJU PROCESÓW
SPOŁECZNO-EKONOMICZNYCH

THE ACADEMY OF MANAGEMENT AND ADMINISTRATION IN OPOLE

***KONCEPTUALNE PODSTAWY I TENDENCJE W ZAKRESIE
ROZWOJU PROCESÓW SPOŁECZNO-EKONOMICZNYCH***

***CONCEPTUAL BASES AND TRENDS FOR DEVELOPMENT OF
SOCIAL-ECONOMIC PROCESSES***

***КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ***

Monograph

Edited by Alona Ohienko

Tadeusz Pokusa

Opole 2019

ISBN 978-83-946765-2-0

Conceptual bases and trends for development of social-economic processes. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2019; ISBN 978-83-946765-2-0; pp.330, illus., tabs., bibls.

Editorial Office:

Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu
45-085 Polska, Opole, ul. Niedziałkowskiego 18 tel.
77 402-19-00/01 E-mail: info@poczta.wszia.opole.pl

Recommended for publication
by the Academic Council Faculty of Economics Mykolaiv V.O.Sukhomlynskyi
national university (Protocol No. 5 of December 5, 2018)

Reviewers

prof. dr hab. Marian Duczmal, prof. dr hab. Volodymyr Lagodienko

Editorial Board

*Wojciech Duczmal, Alona Ohiienko, Tadeusz Pokusa, Mykola Ohiienko,
Ivan Rogovskii, Ivan Kischak, Ruslan Skupskyyi, Sławomir Śliwa, Alona Obozna.*

Publishing House:

Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu
45-085 Polska, Opole, ul. Niedziałkowskiego 18 tel. 77
402-19-00/01

200 copies

Authors are responsible for content of the materials.

ISBN 978-83-946765-2-0

© Authors of articles, 2019
© Publishing House WSZiA, 2019

TABLE OF CONTENTS

INTRODUCTION ВСТУП.....	8
PART 1	
SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF REGIONS IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL INTEGRATION PROCESSES	
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ В УМОВАХ МІЖНАРОДНИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	
1.1. Improving assessment of education quality management in higher school of Ukraine Удосконалення оцінки управління якості освіти у вищій школі України (<i>Hanna Burdelna, Boiko Grygorii</i>).....	11
1.2. The research of the efficiency of management of hotel and restaurant businesses in Vinnitsa region Дослідження ефективності управління закладами готельно-ресторанного бізнесу Вінниччини (<i>Iryna Mazurkevych</i>).....	19
1.3. The Regional market of educational services in the conditions of transgression: general sociological aspect Регіональний ринок освітніх послуг в умовах трансгресивності: загально-соціологічний аспект (<i>Nataliia Miroshkina, Valentyna Mazur, Jadwiga Ratajczak</i>).....	29
1.4. Development trends of social responsibility of business in Ukraine and Poland (<i>Liubov Melnychuk</i>).....	37
1.5. Need for the development of the socio-cultural sphere in the system of socio-economic development of the region Необхідність розвитку соціокультурної сфери у системі соціально-економічного розвитку регіону (<i>Liudmyla Nazarova, Anna Fedosova</i>).....	43

1.6. Basis for sustainable development in road transportation. Zasada zrównoważonego rozwoju w transporcie drogowym (<i>Adam Walawender, Andrii Ohienko</i>).....	51
1.7. Global supply chain in context of new model of economic growth Глобальні ланцюги постачань в контексті нової моделі зростання економіки (<i>Oleg Zagurskiy, Mykola Ohienko, Svitlana Rogach, Tadeusz Pokusa, Ivan Rogovskii, Lyudmyla Titova</i>).....	64
1.8. Сучасний стан людського потенціалу України: регіональний розріз The current state of human potential of Ukraine: the regional section (<i>Mykola Ohienko, Alona Ohienko, Anna Porudieieva</i>).....	74
1.9. Globalization and competitiveness of the national economy Глобалізація і конкурентоспроможність національної економіки (<i>Anna Pinchuk, Józef Kaczmarek, Alona Sushko, Vladylena Hyliuk, Natalia Brudkova</i>)	86

PART 2

**MODERN INNOVATION AND INVESTMENT POLICY IN THE TOURIST AND
HOTEL-RESTAURANT SPHERES OF THE ECONOMY**

**СУЧАСНА ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА В ТУРИСТИЧНІЙ
ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННІЙ СФЕРАХ ЕКОНОМІКИ**

2.1. Personnel management is an integral part of hotel management Управління персоналом, як складова частина менеджменту готелю (<i>Anna Pinchuk, Witold Potwora, Olena Atanasevich, Alona Boiko</i>).....	97
2.2. Trends in modern cultural tourism as an export strategy for tourism development Тенденції сучасного культурного туризму як експортної стратегії розвитку туризму (<i>Iryna Bondarchuk-Chugina, Filip Pokusa, Aleksandra Chuyko</i>).....	104
2.3. Tendencies and strategies of cultural tourism development in Ukraine (<i>Iryna Bondarchuk-Chugina, Nataliia Boicheva</i>).....	113
2.4. Innovative activities in the field of cultural and historical tourism Інноваційна діяльність у сфері культурно-історичного туризму (<i>Olena Havrylova, Iwona Mstowska</i>).....	123

2.5. Socio-economic development and tourism: a theoretical approach (<i>Daleep Kumar, Rajeev Sharma</i>).....	133
2.6. The socio-economic development of regions in terms of international integration processes (<i>Mansour Malik</i>).....	143
2.7. Formation of the product quality system at the hotel-restaurant type enterprise Формування системи якості продукції на підприємствах готельно- ресторанного типу (<i>Mykola Ohiienko, Artem Melnyk, Kristina Kravchenko</i>).....	155
2.8. Smoke as a commodity: prospects for the hookah industry in Ukraine Дим як товар: перспективи розвитку кальянної індустрії в Україні (<i>Mykola Ohiienko, Pavlo Mykhailov, Katarzyna Syrytczyk</i>).....	164
2.9. Directions of improvement of organization of tourist activity of Ukraine on the example of foreign countries Напрями удосконалення організації туристичної діяльності України на прикладі зарубіжних країн (<i>Mykola Ohiienko, Alona Ohiienko, Dmytro Chumachok, Mustafa Madadov</i>).....	172
2.10. Forecasting and managing the development of the regional excursion network of the Mykolaiv region Прогнозування та управління розвитком регіональної екскурсійної мережі Миколаївської області (<i>Yana Yatsenko</i>).....	182
2.11. Global factors and development prospects hotel and restaurant business Глобальні фактори і перспективи розвитку готельно- ресторанного бізнесу (<i>Alona Obozna, Nataliia Shabelnik, Kateryna Ruban, Tatyana Alekseeva</i>).....	194
2.12. Trends and development of modern tourism: world and national experience Можливості та розвиток сучасного туризму: світовий та національний досвід (<i>Alona Obozna, Irina Mogilevich, Olena Havrylova</i>).....	202

- 2.13. Modern Internet technologies in the management of the efficiency of the restaurant and tourism industry
Сучасні інтернет-технології в управлінні ефективністю ресторанного та туристичного господарства
(Alona Obozna, Hanna Burdelna, Marina Didur, Evelina Knyazeva)..... 208
- 2.14. Analysis and dynamics of infrastructure development tourist industry of the region
Аналіз та динаміка розвитку інфраструктури туристичної галузі регіону
(Alona Obozna, Nelya Tsysnetskaya, Nadia Zaharchenko)..... 212

PART 3

**EUROINTEGRATION PROCESSES IN THE MODERN EDUCATIONAL SPACE:
PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL ASPECTS**

**ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ
ПРОСТОРІ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ**

- 3.1. Peculiarities of the functioning of persons with special needs: system approach
Особливості функціонування осіб із особливими потребами: системний підхід
(Irina Kuchmanych).....218
- 3.2. Variability of the future educators training for conducting musical classes in the preschool education establishment as a vocational, pedagogical and methodical phenomenon
Варіативність підготовки майбутніх вчителів к проведенню музичальних занять в установі дошкільного освіти як професійно-педагогічний і методичний феномен
(Tatyana Lisovskaya, Slawomir Sliva)..... 226
- 3.3. Social - pedagogical aspect of the productive professional training of the students' agrarian
Соціально-педагогічні аспекти продуктивного навчання студентів-аграріїв
(Svitlana Litvinchuk, Katerina Taikhryb)..... 237
- 3.4. Functions of information competence of the person
Функції інформаційної компетентності особистості
(Liudmyla Matokhniuk)..... 244

3.5.	Forming of spiritual culture of future teachers in educational process high school Формування духовної культури в здобувачів початкової освіти в освітньому просторі вищої школи (<i>Svitlana Parshuk, Svitlana Titova</i>).....	252
3.6.	The newest stage of reforming higher education in Poland and its influence on the training of a foreign language teacher Новітній етап реформування вищої освіти в Польщі та його вплив на підготовку вчителя іноземної мови (<i>Mariia Rakovska, Wojciech Duczmal</i>).....	260
3.7.	Psychological problems of development and socialization of person with special needs Психологічні проблеми розвитку та соціалізації особистості з особливими потребами (<i>Volodymyr Shevchenko</i>)	269
3.8.	Professional training of the specialists of informational, library and archival affairs in the context of realization of dual education Професійна підготовка фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи у контексті реалізації дуальної освіти (<i>Svitlana Shuliak</i>).....	276
3.9.	The peculiarities of the influence of virtual space on the communication of student youth Особливості впливу віртуального середовища на спілкування серед студентської молоді (<i>Olha Serha, Liudmyla Komisarova</i>).....	282
3.10.	Peculiarities of professional selection and training of a penitentiary psychologist. Особливості профвідбору та підготовки пенітенціарного психолога. (<i>Anna Venger</i>).....	291
3.11.	Leadership in the Armed Forces of Ukraine in the context of European integration Лідерство у Збройних Силах України в контексті євроінтеграції (<i>Natalia Ruda</i>)	300
	ANNOTATION АНОТАЦІЇ	310
	ABOUT OF AUTHORS ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	321

1.7. Global supply chain in context of new model of economic growth

Глобальні ланцюги постачань в контексті нової моделі зростання економіки

Сучасні економічні відносини дедалі більше підпорядковуються новому раніше небаченому феномену – «глобалізації» – процесу всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції й уніфікації. В економіці глобалізація проявляється як транснаціоналізація окремих виробничих утворень, так і економік в цілому. Розвиток світової торгівлі періоду глобалізації, що характеризувався ускладненням інституціональних форм глобальної виробничо-збутової кооперації, мав ряд емпірично обумовлених причин.

По-перше, глобалізація світового товарного обміну призвела до певного скасування системи митного протекціонізму національної промисловості в умовах підвищення рівня відкритості локальних ринків. Вільний обіг товарів і фінансів, накладений на уніфіковане в усьому світі споживання, миттєво ліквідує дефіцит промислових товарів на ринку, легко заповнюючи відставання в розвитку національної промисловості імпортом.

По-друге, економічна політика розвитку національної промисловості та внутрішнього ринку сформувала певний розрив в умовах функціонування економік, створюючи передумови для прискореної та прогресивної індустріалізації економік, що розвиваються через нарощування кінцевого попиту в економіках розвинених країн.

По-третє, поділення світу на розвинені та розвиваючі країни привело не тільки до різної динаміки зростання цих країн. Сформувалася певна модель глобально орієнтованої індустріалізації економік. В умовах зниження інноваційної активності західних корпорацій, компанії з азіатських країн органічно прилаштувалися в діючі ланцюги постачань.

Так, внаслідок імпорту технологій з США і Німеччини відбувалося формування виробничої бази Китаю, Польщі та Туреччини. Промисловий підйом Кореї, Індонезії та Таїланду ґрунтувався на виробничо-технологічній платформі Японії. Тобто ці країни активно інтегрувалися в міжнародні виробничі ланцюги створення вартості, займаючи «відведену» їм технологічну нішу. Так, у Китаї внутрішня додана вартість, отримана з

іноземного кінцевого попиту, збільшилася в 6 разів, в Індії – в 5 разів і в Бразилії – майже в 3 рази [1].

Такі процеси на регіональних і глобальних рівнях трансформували країну походження товару з «Made in N country» на «Made in the World», а реальні потоки постачання складових кінцевих товарів утворили міжнародні мережі:

- глобальний ланцюг постачань (ГЛП);
- глобальний ланцюг створення вартості (ГЛСВ).

Зростання інтеграції світової торгівлі призвело до географічної дезінтеграції виробництва. Дана дезінтеграція є фрагментацією виробництва, під якою розуміється міжнародна спеціалізація у будь-якій сфері та поділ виробництва. Особливістю міжнародної фрагментації є залучення більш дешевих іноземних виробництв в процес створення доданої вартості, тобто поділ виробництва відбувається всередині ланцюга створення вартості. В результаті фрагментації виробництва виникає торгівля напівфабрикатами або проміжними товарами.

Найчастіше фрагментація використовується у формі аутсорсинга або офшоринга. Багато досліджень вчених показали, що використання цих інструментів допомагає скоротити витрати, збільшити прибутковість, провести модернізацію, а інколи і просто вижити у глобалізованій економіці [2, с. 81].

Проте усвідомивши всю повноту витрат і ризиків, що виникають за аутсорсингу та офшорингу, компанії звернулися до пошуку нових способів організації міжнародного виробництва й розміщення операцій. На сьогодні інтерес з боку глобальних виробників, привертають такі підходи як решорінг та його підвиди: бекшорінг, неаршорінг та оншорінг.

З погляду ступеня контролю над операцією слід згадати і зростання популярності інсорсинга, що полягає в переході від постачань сторонніх виробників до внутрішнього корпоративного забезпечення на території країни походження. Визначення ступеня контролю за реалізацією окремих видів діяльності – найважливіше завдання для забезпечення міжнародної конкурентоспроможності компанії. Компанії схильні контролювати ті види діяльності, які генерують найбільшу вартість, і передавати на аутсорсинг стандартизовані процеси, формуючи стійкі відносини з незалежними постачальниками компонентів і комплектуючих з інших країн.

Якщо розглядати загальні показники впливу участі в ланцюгах постачань на економічне зростання країн, що найчастіше виражається у

ВВП, то за період дослідження Організації економічного співробітництва і розвитку ОЕСР, що охоплює двадцять років з 1990 до 2010 рр., статистичний аналіз кореляції зростання участі у ГЛСВ і темпів зростання ВВП на душу населення як для розвинених країн, так і для країн, що розвиваються – показав позитивний вплив. Але зростання ВВП у країн, що розвиваються було не настільки великим як у розвинених, у тридцяти країн, що розвиваються, більш залучених в ланцюги постачань він склав у середньому 3,3 %, а у 30 країн, найменш залучених – 0,7 % [3].

За тим же спостереженням, ще більш тісний зв'язок ми можемо спостерігати між прямими іноземними інвестиціями та зростанням глобальних ланцюгів вартості. За даними 2009 року на країни БРІКС припадає близько 14 % доданої вартості, створеної в рамках участі в ГЛСВ, притому з них 9 % створюється Китаєм, що зіставне з часткою США [6, с. 9]. Розвиток глобальних ланцюгів постачань як явища в світовій торгівлі обумовлений тим, що і на рівні національних економік, і на наднаціональному рівні були сформовані найбільш сприятливі умови для розвитку міжнародних виробничих ланцюгів і торгівлі.

Глобальний та національний економічний контекст виступив каталізатором багатоступінчастої організації виробничих зв'язків і їх виходу за рамки окремих національних економік. Сам процес виробничо-торговельної кооперації став можливий тільки в результаті узгодженого різноманіття промислової й економічної політики в окремих країнах і регіонах, яка дозволила диференціювати моделі їх включення в глобальні ланцюги створення вартості. Глобальні ланцюги постачань стали панівним елементом світової торгівлі та інвестицій, які проникли в усі країни та охопили усі типи економік. Весь процес виробництва товарів, від сировини до кінцевого продукту, все частіше здійснюється всюди, де необхідні професійні знання та матеріали належної якості доступні за конкурентною ціною. Міжнародний поділ виробництва обумовлений змінами в діловому і правовому середовищі, новими технологіями, змінами в колективному мисленні й стратегіях підприємств, а також систематичною лібералізацією торгівлі та інвестицій протягом останніх двох десятиліть. Зростання глобальних ланцюгів постачань можна помітити, якщо поглянути на те, як країни все більше покладаються на іноземні ресурси для експорту своїх підприємств, які можуть далі перероблятися в партнерських країнах.

Це яскраво ілюструє показник участі у глобальних ланцюгах постачань, який розраховується як відсоток валового експорту і має два компоненти: частка імпорту в експорті та експорт проміжних ресурсів (товарів і послуг), що використовувалися для експорту в треті країни (рис. 1).

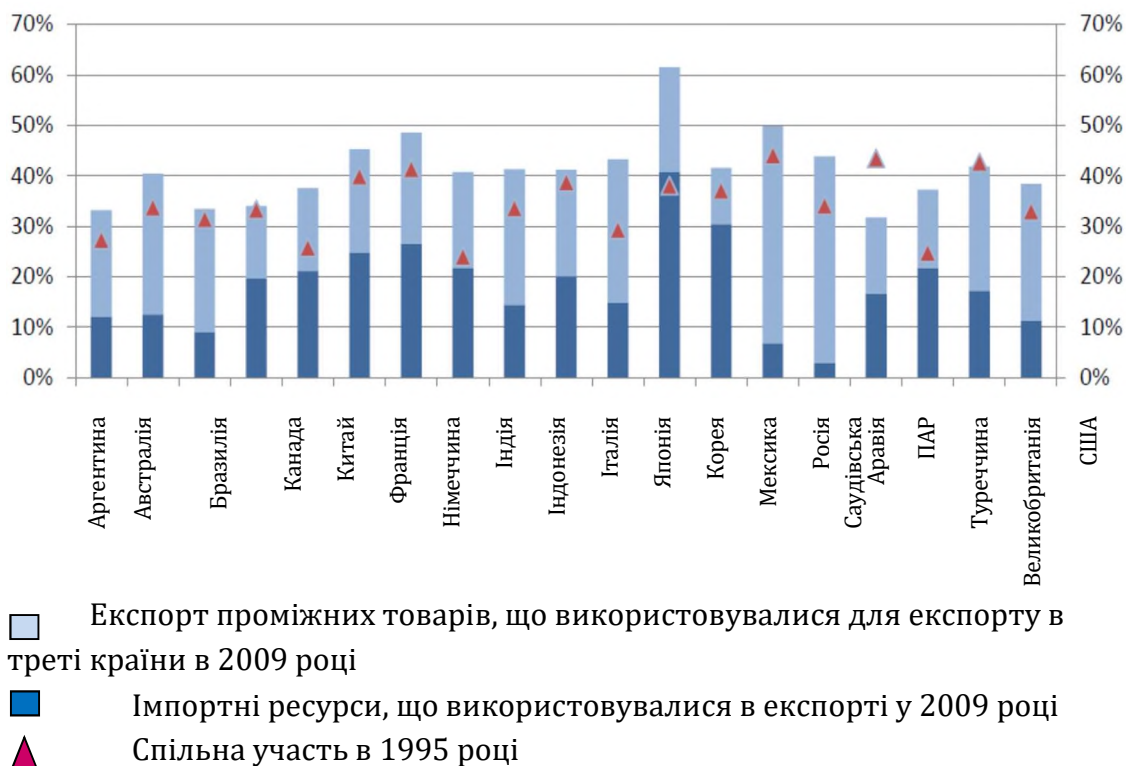

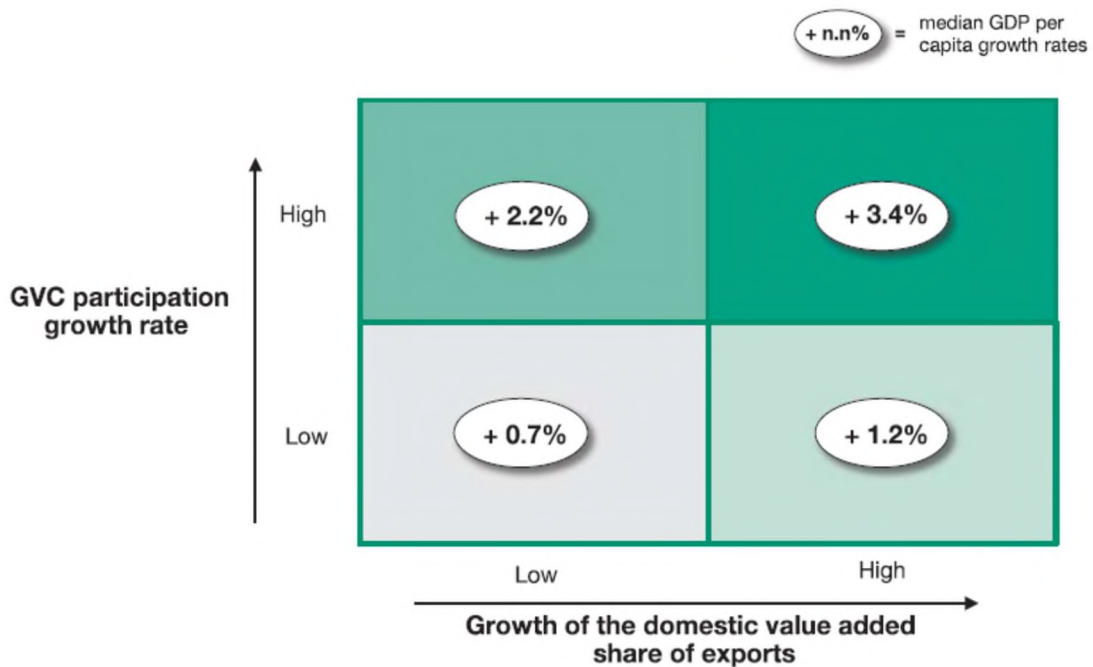
Рисунок 1 – Участь країн у глобальних ланцюгах постачань, 1995 і 2009 роки.

Джерело: Global Value Chains: Investment and Trade for Development. World Investment Report 2013 // UNCTAD. – 2014. – Access mode: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2013_en.pdf

Так, з нього добре видно, що від 30 % до 60 % експорту країн G20 складають проміжні товари, які продаються в рамках глобальних ланцюгів постачань. У порівнянні з 1995 роком у 2009 році участь у глобальних ланцюгах постачань збільшилася майже в усіх економіках країн G20, особливо в Китаї, Індії, Японії та Кореї (зростання індексу склало від 10 до 20 %).

Однак, далеко не всі країни змогли успішно включитися в систему глобальної виробничої кооперації, країни Африки та Латинської Америки традиційно отримують незначну частку прибутку глобальних ланцюгів

створення вартості, що є наслідком неефективних стратегій розвитку та індустріалізації, прийнятих і реалізованих урядами цих країн. Подальші успішні шляхи вдосконалення глобальних ланцюгів постачань припускають не тільки зростаючу участь країн та підприємств, але також і формування більш високої внутрішньої доданої вартості (верхній правий квадрат на рис. 2).

Median GDP per capita growth rates	Медіана зростання ВВП на душу населення
High	високий
Low	низький
GVC participation growth rate	Рівень зростання участі в ГЛСВ
Growth of the domestic value added share in exports	Зростання частки внутрішньої доданої вартості в експорті

Рисунок 2. Рівень зростання ВВП на душу населення для країн з високим/низьким рівнем участі в глобальних ланцюгах постачань, а також із сильним/слабким зростанням частки внутрішньої доданої вартості.

Джерело: Global Value Chains: Investment and Trade for Development. World Investment Report 2013 // UNCTAD. – 2014. – Access mode:

http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2013_en.pdf

Поширенню глобальних ланцюгів постачань сприяє розвиток технологій, які знижують торгові і координаційні витрати. Використання контейнерних судів і реактивних двигунів, наприклад, знизило транспортні витрати і полегшило рух товарів і людей. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій також відіграв важливу роль у появі глобальних ланцюгів постачань, оскільки координація діяльності між країнами передбачає великі витрати компаній. Ці витрати значно знизилися з появою мережі Інтернет і більш надійних комунікаційних інфраструктур. Цей сектор сьогодні займає до 10 % світового товарообігу. Особливість Інтернету в тому, що він застосовується як до схеми торгівлі – «бізнес-бізнес», так і до схеми – «бізнес-споживач».

Проте, найсучаснішим трендом є розвиток цифрової економіки, яка вже не обмежується сектором інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) і цифровими компаніями (ЦК). Так у «Доповіді про світові інвестиції 2017: Інвестиції та цифрова економіка», стверджується, що найбільшу економічну віддачу дає перехід на цифрові процеси та впровадження цифрових технологій в рамках ланцюгів створення вартості у всіх секторах світової економіки [5]. Такі цифрові технології можуть застосовуватися на всіх етапах створення вартості, в тому числі в сфері матеріально-технічного постачання, виробництва, координації діяльності в рамках мереж виробничих одиниць, зовнішньої логістики та відносин з клієнтами. По тому, як організовані міжнародні виробничі процеси в цифрових компаніях, підприємства багатьох інших галузей можуть судити про своє майбутнє.

Географічно можна виділити три основні розвинені потоки пересування товарів: Європейський, Північно-Атлантичний та Північно-Тихоокеанський. Менше до глобальних ланцюгів постачань залучені країни Латинської Америки та Африки.

Україна за своїм геоположенням належить до Європейського потоку пересування товарів. Територією держави проходять чотири з десяти міжнародних транспортних коридорів загальноєвропейської мережі та два з п'яти євразійських транспортних коридори. Країна активно інтегрується в глобальні ланцюги постачань та розвиває власні національні ланцюги постачань, що підтверджує динаміка показників. Приріст показника логістичної ефективності (LPI) в 2014 році в порівнянні з 2010 роком склав +0,41 пункту, що свідчить про підвищення ефективності наявних ланцюгів постачань. Проте вже у рейтингу 2016 року Україна втратила 0,24 пункту, і з 61 – позиції опустилася на 80 (табл.1).

Таблиця 1 – Індекс логістичної ефективності: ранжування деяких країн за LPI 2010, LPI 2012, LPI 2014, LPI 2016

Країни за LPI							
Ранг. Країна	Значення LPI 2010	Ранг. Країна	Значення LPI 2012	Ранг. Країна	Значення LPI 2014	Ранг. Країна	Значення LPI 2016
1. Німеччина	4,11	4. Німеччина	4,03	1. Німеччина	4,12	1. Німеччина	4,23
17. Франція	3,84	12. Франція	3,85	13. Франція	3,85	16. Франція	3,90
22. Італія	3,64	24. Італія	3,67	20. Італія	3,69	21. Італія	3,76
30. Польща	3,44	30. Польща	3,43	31. Польща	3,49	33. Польща	3,43
102. Україна	2,57	66. Україна	2,85	61. Україна	2,98	80. Україна	2,74

Джерело: Світовий банк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://lpi.worldbank.org>

Якщо розглядати бали за кожною характеристикою окремо, найгірше Україну оцінено з митного оброблення вантажів (2,30 бала проти 4,12 у Німеччини), це 116-те місце в списку, згідно з рейтингом за окремою характеристикою. Найкраще Україну оцінили за своєчасністю доставки вантажів до пунктів призначення (3,51 бала проти 4,45 у Німеччини), це 54-те місце списку. Загалом за п'ятибальною системою у 2016 р. Україна отримала 2,74 бала.

Із 2007 до 2016 рр. динаміка показника LPI по Україні була такою: найбільший показник країна продемонструвала 2014 р. (61-е місце, 2,98 бала), найменший – 2010 р. (102-е місце, 2,57 бала; хоча у 2007 р. країна посіла 73-е місце з нижчим сумарним балом 2,55). Причому найгірший показник серед усіх оцінюваних характеристик Україна демонструвала за митним обробленням вантажів з 2007 до 2016 рр., виключаючи 2014 р.

На розвиток глобальних ланцюгів постачань в Україні вплинула робота транснаціональних компаній, в результаті більш активного залучення країни до процесів фрагментації міжнародних технологічних циклів. Не останню роль в процесі розвитку та становлення національних ланцюгів постачань відіграють іноземні держави: у більшості випадків, ланцюги постачань є інтернаціональні логістичні коридори, які проходять по території декількох держав, тому для їх повноцінного функціонування потрібна санкція не тільки української сторони, але й інших країн учасниць глобального ланцюга постачань.

Розглядаючи перспективи розвитку глобальних ланцюгів постачань фахівці відмічають кілька ключових груп вигод і ризиків участі країни у глобальних ланцюгах постачань.

Так, можна виділити наступні вигоди участі країн в глобальних ланцюгах постачань.

1. Розширення ринку збуту шляхом отримання доступу до глобальних ринків.

2. Підвищення якості продукції, що виробляється через спеціалізацію, що заснованої на порівняльній перевазі та використанні високоякісних компонентів на всіх стадіях виробничого процесу (через високий рівень конкуренції між постачальниками ресурсів і кінцевих товарів).

3. Модернізація технологій та поліпшення людського капіталу шляхом освоєння нових компетенцій, що забезпечують можливості переходу до участі в глобальних ланцюгах постачань на більш високих позиціях з більшою доданою вартістю.

4. Покращення умов конкуренції й ділового клімату, що особливо помітно у країнах, в яких присутні споріднені галузі/кластери. Це надає опосередкований вплив, який може посилити розвиток конкурентних стратегій регіонів країни.

5. Стимулювання залучення прямих іноземних інвестицій в країну, які до того ж можуть бути важливим джерелом технологій та знань [4].

Також фахівці організації економічного співробітництва та розвитку відзначають, що просування по ГЛСВ саме по собі є важливим стимулом для розвитку інфраструктури в країні, підвищення якості освіти, інвестування в наукові дослідження та розробки, створення сприятливих умов для ведення бізнесу.

Говорячи про можливі ризики участі в глобальних ланцюгах постачань, необхідно зауважити, що розвиток глобальних ланцюгів часто вимагає від країни послідовного скорочення національної частки в її експорті, що негативно позначається на зовнішньоторговельному балансі, а компанії, що використовують закордонний аутсорсинг, стають менш залежними від національного ринку праці, що сприяє безробіттю. Частково ця тенденція може бути компенсована підвищенням ефективності в інших галузях, що приводить до збільшення попиту на ринку праці.

До інших ризиків належить можливість попадання в пастку одного постачальника в рамках залежності від конкретних ринків і продукції, а також тиск з боку координаторів глобальних ланцюгів постачань

наприклад, в особі транснаціональних корпорацій, здатний привести до загострення екологічних, кон'юнктурних, економічних і соціальних ризиків. У зв'язку з цим урядам необхідно ретельно зважувати всі можливі наслідки від включення їх країн у глобальні ланцюги постачань або зміни стратегії поведінки всередині глобальних ланцюгів.

Проте сьогодні у системі світових товарних обмінів емпірично визрівають нові макроекономічні детермінанти, які апріорі формують нову модель економічного зростання країн, особливо тих, що розвиваються. Відповідно до неї, країни, що розвиваються, ймовірно, не зможуть активно інтегруватися в глобальний ринок та розвивати виробничо-збутові ланцюги на основі використання колишніх конкурентних переваг. Тобто вони будуть проходити інший еволюційний шлях економічного та промислового підйому, який формується в нових умовах масштабного зсуву до економічних капіталомістких технологій, що означає масове заміщення праці капіталом. Складність даної траєкторії зростання буде автоматично доповнена несприятливими інституціональними умовами в країнах з найбільшими надлишковими трудовими ресурсами, до яких можна віднести держави Африки, а також найбідніші країни Азії [74, с. 36-40].

З цього випливає два важливі емпіричні висновки стосовно факторів і умов подальшої трансформації глобальних ланцюгів постачань.

1. Розвиток промислової бази, орієнтованої на використання кваліфікованої праці в умовах вибухового зростання ефективності використання кваліфікованої праці в 2020-2030 рр., може істотно змінити баланс конкурентних переваг на користь економічно розвинених країн.

2. Оскільки експортно-орієнтований розвиток знижує ринкову стійкість ланцюгів постачань, в реальній ринковій практиці буде спостерігатися поглиблення процесів регіональної інтеграції та товарно-збутової кооперації. Формування моделі внутрішньоорієнтованого зростання економік і/або зростання, орієнтованого на регіональні ринки, в перспективі не є штучним, а обумовлено природним ходом еволюційного розвитку економік, зокрема Південно-Східної Азії та пострадянських країн, стратегічним завданням яких є пошук оптимального балансу між експортною орієнтацією та імпортозаміщенням.

Складність реалізації цього двоєдиного завдання обумовлена прискоренням процесу розширення внутрішнього ринку цього регіону та зростанням обсягів внутрішньо регіональної торгівлі.

Список використаних джерел:

1. Последствия глобальных цепочек создания стоимости для торговли, инвестиций, развития и занятости // ОЭСР, ВТО, ЮНКТАД. Составлен для саммита стран G-20 в Санкт-Петербурге. 2013. – С. 13. [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.economy.gov.ru/wps/wcm/connect/economylib4/mer/activity/sections/foreigneconomicactivity/economic_organization/russiaj20j8/doc20131205_7
2. Cattaneo O. Global value chains in a postcrisis world: a development perspective / O. Cattaneo, G. Gereffi, C. Staritz // The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank. – Washington, 2010. – 420 p.
3. Global Value Chains: Investment and Trade for Development. World Investment Report 2013 [Electronic resource] // UNCTAD. – 2014. – Access mode: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2013_en.pdf
4. Global value chains: challenges, opportunities, and implications for policy. Report prepared for submission to the G20 Trade Ministers Meeting Sydney, OECD, WTO and World Bank Group, Australia, 19 July 2014. – 53 p.
5. Investment and the digital economy. World Investment Report 2017 [Electronic resource] // UNCTAD. – 2018. – Access mode: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2017_en.pdf
6. Measuring Value in Global Value Chains from a development perspective [Electronic resource] // UNCTAD Analytical Note SC/TDP/AN July 2013, Geneva, Switzerland, 2013. – Access mode: https://www.southcentre.int/wp-content/uploads/2013/08/AN_GVCs-from-a-Development-Perspective_EN.pdf